

TỰ DO HÓA THỊ TRƯỜNG DỊCH VỤ PHÁP LÝ TRONG AEC - THÁCH THỨC VÀ GIẢI PHÁP

NGUYỄN CHÍ THẮNG *

Tóm tắt:

Dịch vụ pháp lý đã và đang đóng vai trò là một chất xúc tác quan trọng trong việc thúc đẩy các giao dịch xuyên biên giới và đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDIs), là nền tảng cho các hoạt động kinh doanh mang tính quốc tế. Bài viết này sẽ phân tích một số đặc điểm cơ bản của thương mại dịch vụ pháp lý trong khu vực Đông Nam Á, đặc biệt khi nền kinh tế lớn thứ ba châu Á này vừa phát triển khối thương mại mười nước (Cộng đồng kinh tế ASEAN_AEC)¹, trở thành một "nam châm mới" thu hút đầu tư nước ngoài. Để đạt được mục tiêu của một "thị trường và cơ sở sản xuất duy nhất" của AEC và thu hút FDIs hơn nữa, các Bộ trưởng Tư pháp của các nước ASEAN và cộng đồng pháp lý có thể kêu gọi một sự "tự do hóa thương mại dịch vụ pháp lý"².

Bài viết cũng phân tích những điểm thách thức đối với sự tự do hóa dịch vụ pháp lý trong khu vực ASEAN, phân tích việc hội nhập kinh tế và ảnh hưởng của việc hội nhập này lên thị trường dịch vụ pháp lý trong khu vực ra sao. Cuối cùng, bài viết kết luận bằng việc đưa ra các kiến nghị về mặt chính sách cho các bên hữu quan và Chính phủ các thành viên AEC.

Từ khóa:

AEC, dịch vụ pháp lý.

Abstract:

Legal services have been acting as an important catalyst in promoting cross-border transactions and foreign direct investment (FDIs), which is the foundation for the operations of international business. This article will analyze some of the basic characteristics of the legal service trade in Southeast Asia, especially when the Asia's third largest economy has developed ten-countrie trading bloc (ASEAN Economic Community_AEC) to become a "new magnet" to attract foreign investment. To achieve the ACE's goal to become a "single market and production" and attract more FDIs, the Attorney General of ASEAN and the legal community can call for a "liberalization of legal services".

The article also analyzes the challenges to the liberalization of legal services in the ASEAN region, analyzing the economic integration and the impact of this integration to the market of legal services in the area. Finally, the article concludes by offering recommendations on policy to the parties concerned and the Government members of the AEC.

Key words:

AEC, legal services.

* ThS., Washington D.C – Hoa Kỳ.

¹ AEC (ASEAN Economic Community) chính thức được thành lập vào ngày 31/12/2015.

² ASEAN Economic Community Blueprint-Declaration on the ASEAN,Economic Community Blueprint (2007), Xem tại <http://asean.org/wp-content/uploads/archive/5187-10.pdf>

1. Cộng đồng kinh tế ASEAN và tự do hóa thị trường dịch vụ pháp lý

Các nước thành viên ASEAN có sự khác nhau về địa lý, văn hóa, tôn giáo cũng như về tổ chức bộ máy Nhà nước. Thêm vào đó, sự phân khúc khác nhau của khu vực pháp lý cũng được phản ánh trong ASEAN, vì nơi đây có sự kết hợp của hệ thống thông luật, dân luật và cả luật Sharia³. Năm 2007, bản kế hoạch tổng thể của Cộng đồng Kinh tế ASEAN đã hình dung ra việc thành lập Cộng đồng Kinh tế ASEAN ("AEC") như là một "thị trường và cơ sở sản xuất chung" tới năm 2015⁴. Đối với thương mại dịch vụ, các cuộc đàm phán dựa trên Hiệp định khung ASEAN về dịch vụ ("AFAS") được các thành viên ký kết, và tiếp sau đó là mười gói cam kết về mở cửa thị trường dịch vụ của các thành viên kể từ năm 1997 đến 2016. Các cam kết trong AFAS đều có phạm vi rộng và mức độ tự do hóa sâu hơn so với cam kết trong khuôn khổ WTO⁵. Là một phần của việc tự do hóa thương mại dịch vụ, đã có tám thỏa thuận công nhận lẫn nhau ("MRA") được các thành viên ký kết, điều chỉnh các loại hình dịch vụ chuyên ngành như kiến trúc, tư vấn kỹ thuật, điều dưỡng, y khoa, nha sỹ, du lịch, kế toán kiểm toán, và khảo sát⁶.

Trên thực tế, để biến ASEAN thành một thị trường thống nhất, tầm nhìn AEC đã đưa ra định hướng loại bỏ các rào cản thương mại đối với dịch vụ pháp lý vào năm 2015⁷. Có một vài lý do để các nước thành viên AEC tăng cường tự do hóa trong lĩnh vực thương mại dịch vụ pháp lý. Thứ nhất, sự tồn tại của các công ty luật nước ngoài đã và đang đóng góp to lớn cho việc hỗ trợ pháp lý trong các vụ kiện quốc tế mà các thành viên ASEAN có liên quan; có thể dẫn giải một số trường hợp như việc Công ty Evershed đóng vai trò chủ đạo trong khâu tư vấn cho Chính phủ Cambodia trong vụ tranh chấp đền Preah Vihear với Thái Lan tại Tòa Công lý quốc tế, hay là vụ công ty luật Hogan Lovells tư vấn cho Vietnam Airlines để hãng này có thể đảm bảo tín dụng trong việc mua máy bay Airbus⁸. Những vụ kiện trên đòi hỏi kỹ năng tư vấn pháp lý rất chuyên sâu và phức tạp mà thông thường các luật sư của ASEAN không có được. Tự do hóa dịch vụ pháp lý sẽ là điều kiện để các công ty luật nổi tiếng ở các quốc gia nước ngoài khác như ở Anh, Hoa Kỳ, Đức,... đặt văn phòng tại các nước ASEAN.

³ Luật Sharia là một phần của hệ thống luật Hồi giáo (Islamic law).

⁴ Declaration on AEC Blueprint, supra note 3, T 21, <http://asean.org/wp-content/uploads/archive/5187-10.pdf> truy cập ngày 10/12/2016.

⁵ Hiệp định khung ASEAN về dịch vụ: Thúc đẩy hợp tác, nâng cao khả năng cạnh tranh, VCCI, xem tại <http://www.trungtamwto.vn/aec/hiiep-dinh-khung-asean-ve-dich-vu-thuc-day-hop-tac-nang-cao-kha-nang-canhh-tranh>

⁶ Trần Tô Hào (2016), *Các Thỏa thuận thừa nhận lẫn nhau (MRAs) trong Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC)*, Tạp chí Lao Động Năm Châu, Công đoàn Việt Nam, xem tại [http://congdoan.vn/tin-tuc/lao-dong-nam-chau-507/cac-thoa-thuan-thua-nhan-lan-nhau-\(mras\)-trong-cong-dong-kinh-te-asean-\(aec\)-125894.tld](http://congdoan.vn/tin-tuc/lao-dong-nam-chau-507/cac-thoa-thuan-thua-nhan-lan-nhau-(mras)-trong-cong-dong-kinh-te-asean-(aec)-125894.tld), Lần cuối truy cập 20/11/2016.

⁷ Kế hoạch của AEC cho việc tự do lưu thông dịch vụ: "The AEC's plan for a free flow of services mandates the removal of "substantially all restrictions on trade services for all other services sectors by 2015". Xem Lộ trình cho AEC: 2009-2015 (2009), Tr. 26.

⁸ The Lawyer (2013), *Hogan Lovells Advises Vietnam Airlines on ECA Financing*, xem tại <https://www.thelawyer.com/issues/online-february-2013/hogan-lovell-advises-vietnam-airlines-on-eca-financing/> truy cập 11/2016.

Điều này sẽ giúp tiết kiệm được chi phí giao dịch, đi lại, liên lạc giữa các công ty luật với các khách hàng trong khu vực AEC. Hơn nữa, điều này cũng sẽ dẫn đến việc chuyển giao chuyên môn từ các công ty luật quốc tế sang các luật sư địa phương, giúp AEC phát triển với một nền kinh tế dựa trên tri thức.

Thứ hai, việc phát huy tự do hóa thương mại dịch vụ pháp lý sẽ giúp thu hút đầu tư nước ngoài và mang lại lợi ích cho sự phát triển của AEC trên nhiều khía cạnh kinh tế. Nhiều trường hợp thực tế đã chứng minh điều này. Những hãng luật lớn của Nhật Bản, theo thống kê, đã tư vấn cho các công ty nước này đầu tư hơn 15 tỷ USD vào khu vực ASEAN⁹. Hoặc là, với sự giúp đỡ của hãng luật White & Case, Philippines đã thu hút đầu tư và đưa vào hoạt động một trung tâm gia công ở Manila từ năm 2007, tạo công ăn việc làm cho hàng chục ngàn người dân nước này. Sự tham gia của các công ty luật nước ngoài có thể giảm thiểu khoảng cách phát triển giữa các nước ASEAN và tăng cường các quy định pháp luật trong khu vực. Myanmar là một trường hợp điển hình. Nhờ sự tư vấn của Jipyong Jisung, một hãng luật Hàn Quốc, mà sân bay Yangon mới được xây dựng bởi các Tập Đoàn Sân bay quốc tế Incheon¹⁰.

Cuối cùng, việc nói lỏng các rào cản dành cho các luật sư và công ty luật nước ngoài sẽ giúp phát triển các công ty luật trong khối AEC. Ngoài sự có mặt của các công ty luật nước ngoài tầm cỡ thế giới, AEC hiện tại đã có những công ty luật nổi tiếng không kém, chuyên tư vấn về pháp luật các quốc gia Đông Nam Á, chẳng hạn như Rajah & Tann của Singapore, Zaid Ibrahim & Co (ZICO) của Malaysia, and DFDL của Lào. Những công ty này chủ yếu tiếp nhận và tuyển dụng những luật sư trong khối ASEAN có tay nghề, kỹ năng và kinh nghiệm đủ có thể cạnh tranh với các công ty luật nước ngoài khác. Việc mở cửa thị trường sẽ là tác động, là đòn bẩy để các công ty luật trong khối tăng khả năng cạnh tranh của mình, nâng cao dịch vụ phục vụ khách hàng tốt hơn.

Ở một khía cạnh khác, mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý cũng là một vấn đề mà các quốc gia thành viên WTO quan tâm khi các quốc gia này đưa ra cam kết mở cửa thị trường của mình theo Hiệp định GATS. Có 45 thành viên WTO (bao gồm cả thành viên ASEAN) đưa ra cam kết về việc mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý tại vòng đàm phán Uruguay¹¹. Tuy nhiên, mặc dù đưa ra các cam kết, nhưng đa số các quốc gia này vẫn tạo ra những rào cản cho việc mở cửa thị trường của mình do sự thiếu minh bạch, đòi hỏi quốc tịch, giấy phép, cũng như các điều kiện chuyên môn khác. Tự do hoá thị trường dịch vụ pháp lý trong khu vực

---

⁹ Các công ty luật này gồm có Nishmura & Asahi, Nagashima Ohno & Tsunematsu, Mori Hamada & Matsumoto, và Anderson Mori & Tomotsume. Tom Brennan, Japanese Firms on Expansion Drive, May 13, 2013, ASIAN LA, Xem tại http://www.americanlawyer.com/asian_lawyer/id=1202599866735/Japanese-Firms-on-Expansion-Drive

¹⁰ Alex Newman (2012), *White & Case Eyes Ireland and Poland for Legal Support Centre*, Nov. 2, 2012, LEGALWEEK, <http://www.legalweek.com/legal-week/news/2221736/white-case-eyes-ireland-and-poland-for-legal-support-centre>

¹¹ Annex III: Legal Services – Specific Commitments, in Legal Services: Background Note by the Secretariat, supra note, at 29-30. See also Grosso, supra note 1, at 14-15 (examining Uruguay Round commitments in legal services).

ASEAN cũng là một xu thế phù hợp với các cam kết của các thành viên khi gia nhập WTO. Cambodia, Malaysia, Thái Lan, và Việt Nam, là các quốc gia đã đưa ra các cam kết về dịch vụ pháp lý trong gói cam kết gia nhập WTO của mình. Một khi AEC được thành lập, các rào cản thương mại được gỡ bỏ một cách đáng kể. Thêm vào đó, các thỏa thuận công nhận lẫn nhau giữa các thành viên, và các hiệp định FTA + giữa ASEAN với các quốc gia ngoài khối cũng sẽ tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển của thị trường dịch vụ pháp lý của ASEAN, tăng cường phát huy sự di chuyển qua lại giữa các thể nhân, lực lượng lao động, bao gồm cả đội ngũ luật sư. Một số quốc gia ASEAN cũng đưa ra các cam kết về mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý trong các hiệp định FTA với một số quốc gia khác như ASEAN - Korea FTA (Cambodia, Indonesia, Malaysia, Việt Nam), ASEAN - New Zealand FTA (Cambodia, Indonesia, Malaysia, Thái Lan, Việt Nam), hoặc là ASEAN - China FTA (Cambodia, Thái Lan, Malaysia, Việt Nam).

2. Mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý của Việt Nam

Tính đến nay, Việt Nam có 63 Đoàn Luật sư với hơn 9.436 luật sư, trong đó có 3.500 luật sư tập sự. Điều này cho thấy, lĩnh vực pháp lý đang trở nên cần thiết và quan trọng trong cuộc sống hiện tại. Tuy nhiên, so với hơn 400.000 doanh nghiệp hiện diện tại Việt Nam thì con số luật sư này là khá khiêm tốn so với nhu cầu đòi hỏi dịch vụ pháp lý của các doanh nghiệp¹². Đó là chưa kể các luật sư, và tổ chức hành nghề luật sư trong nước vẫn còn thiếu nhiều kinh nghiệm và năng lực trong việc tư vấn, giải quyết tranh chấp có yếu tố nước ngoài, minh chứng là các vụ kiện do các tổ chức nước ngoài kiện các công ty, doanh nghiệp Việt Nam tại các Tòa án nước ngoài và ngược lại.

Khi gia nhập WTO, Việt Nam đã đưa ra cam kết mở cửa thị trường đối với các dịch vụ kinh doanh, bao gồm cả dịch vụ pháp lý¹³. Như vậy, đối với các loại dịch vụ này, Việt Nam buộc phải mở cửa thị trường (cho phép nhà đầu tư nước ngoài tham gia vào việc cung cấp dịch vụ pháp lý tại Việt Nam hoặc cho tổ chức, cá nhân Việt Nam) ít nhất là theo các mức như đã cam kết.

Dịch vụ pháp lý mà tổ chức luật sư nước ngoài được phép cung cấp trong Biểu cam kết sử dụng cụm từ “tổ chức luật sư nước ngoài”, được hiểu là tổ chức của các luật sư hành nghề do một hoặc nhiều luật sư hoặc công ty luật nước ngoài thành lập ở nước ngoài dưới bất kỳ hình thức công ty thương mại nào, bao gồm hãng luật, công ty luật trách nhiệm hữu hạn, công ty luật cổ phần... Theo nội dung cam kết, tổ chức luật sư nước ngoài được phép cung cấp tất cả các loại hình dịch vụ pháp lý trừ hai loại hình gồm: i) Tham gia tố tụng với tư cách là

¹² Phạm Hải (2016), “TPP-Thách thức thị trường dịch vụ pháp lý Việt Nam”, 12/2/2016, xem tại <http://www.docluat.vn/tin-hay/ve-luat-su/tpp---thach-thuc-thi-truong-dich-vu-phap-ly-viet-nam>

¹³ Bộ Công thương (2009), *Cam kết về dịch vụ khi gia nhập WTO_ Bình Luận của Người Trong Cuộc*, NXB Thông Kê, Tr. 25-30. Xem tại: <http://www.trungtamwto.vn/sites/default/files/publications/Cam%20ket%20ve%20dich%20vu%20khi%20gia%20nhap%20WTO%20-%20binh%20luan%20cua%20nguoi%20trong%20cuoc.pdf>, truy cập 06/01/2017

người bào chữa hay đại diện khách hàng của mình trước Toà án Việt Nam; và ii) Dịch vụ giấy tờ pháp lý và công chứng liên quan tới pháp luật Việt Nam. Theo đó, họ được phép thực hiện các công việc sau:

- Các tổ chức luật sư nước ngoài (không có hiện diện thương mại tại Việt Nam) được cung cấp dịch vụ tư vấn liên quan tới luật nước ngoài (luật của một nước khác), Luật Quốc tế (Luật Thương mại quốc tế, Luật Kinh tế...)...;

- Các tổ chức luật sư nước ngoài có mặt tại Việt Nam dưới các hình thức chi nhánh, công ty con của tổ chức luật sư nước ngoài, công ty luật nước ngoài, công ty luật hợp danh có vốn đầu tư nước ngoài tại Việt Nam được quyền tư vấn luật trong tất cả các lĩnh vực. Các tổ chức này được phép tư vấn luật Việt Nam nếu luật sư tư vấn của tổ chức đã tốt nghiệp Đại học Luật của Việt Nam và đáp ứng được các yêu cầu áp dụng cho luật sư hành nghề tương tự của Việt Nam. Thêm vào đó, các tổ chức luật sư nước ngoài có hiện diện tại Việt Nam được phép thuê luật sư Việt Nam và luật sư nước ngoài để cung cấp dịch vụ miễn là các luật sư này phải đáp ứng được các điều kiện về chuyên môn theo quy định của pháp luật Việt Nam. Đối với trường hợp này, các công ty luật Việt Nam được đối xử như thế nào thì các hình thức hiện diện thương mại của tổ chức luật sư nước ngoài được đối xử như vậy¹⁴.

Với các cam kết mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý như vậy, Việt Nam hiện đang là điểm đến hấp dẫn của các nhà tư vấn pháp lý nước ngoài. Vì thế, việc tạo ra khung pháp lý cho các cá nhân, tổ chức nước ngoài hành nghề tại Việt Nam là một điều cấp bách và cần thiết. Thêm vào đó, đây cũng là cơ hội cho đội ngũ luật sư Việt Nam làm việc chung và học hỏi, trao đổi kiến thức, kỹ năng để có thể đáp ứng được yêu cầu hội nhập kinh tế quốc tế.

3. Thách thức và kiến nghị

Việc các nước AEC mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý phải đối mặt với một số thách thức sau:

Thứ nhất, không giống như các dịch vụ kỹ thuật và giao thông vận tải, việc mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý có thể gặp khó khăn hơn do sự không tương xứng về chính sách và đặc điểm của hệ thống pháp luật của mỗi quốc gia thành viên. Trong khi năm nước thành viên ASEAN là Cambodia, Indonesia, Malaysia, Thái Lan và Việt Nam đã tuyên bố đảm bảo về việc mở cửa thị trường dịch vụ pháp lý trong khối nhưng những quốc gia này lại không hoàn toàn minh bạch trong chính sách cũng như bị ràng buộc về các điều kiện và hạn chế hoạt động của loại hình dịch vụ này dành cho cá nhân, pháp nhân người nước ngoài. Đặc biệt hơn, việc tự do hóa thương mại dịch vụ pháp lý phải đối mặt với một trở ngại mang tính chuyên môn. Trong khối ASEAN, mỗi quốc gia bị chi phối bởi một hệ thống pháp lý khác nhau. Chẳng hạn, Malaysia và Singapore thì có nguồn gốc và chịu sự điều chỉnh của hệ thống thông luật, trong khi Cambodia, Indonesia, Việt Nam chịu sự ảnh hưởng của hệ thống dân luật. Hơn nữa,

---

¹⁴ Bộ Công thương (2009), *Cam kết về dịch vụ khi gia nhập WTO_ Bình Luận của Người Trong Cuộc*, NXB Thống kê, tr. 25-30.

các sinh viên luật trong khối ASEAN không phải ai cũng biết các nguyên tắc cơ bản về việc kết nối và vận dụng sự khác nhau này. Yêu cầu về trình độ chuyên môn thật sự là một rào cản trong việc xuất khẩu dịch vụ pháp lý, đặc biệt là việc hành nghề luật tại quốc gia sở tại.

Hệ thống giáo dục về pháp luật giữa các quốc gia khác nhau cũng đã dẫn đến sự khác nhau trong các kỹ năng hành nghề của các luật sư. Trong hầu hết các trường hợp, sự khác biệt này rất quan trọng nên các cơ quan có thẩm quyền phải quy định riêng về trình độ của các luật sư nước ngoài hành nghề tại quốc gia của mình. Trong trường hợp này, các quốc gia nên tạo điều kiện thuận lợi để các luật sư và hãng luật sư nước ngoài hợp tác hoạt động với các hãng luật sư nội địa, hạn chế các rào cản về việc sử dụng tên công ty nước ngoài, hoặc yêu cầu cư trú.

Để giảm bớt sự khác nhau về hệ thống pháp lý giữa các thành viên AEC, việc công nhận lẫn nhau trình độ chuyên môn của các nhà tư vấn pháp lý là chuyện không thể. Tuy nhiên, một biện pháp khả thi hơn để giải quyết vấn đề này chính là các thành viên trong khối nên tăng cường việc hài hòa hóa các quy chuẩn và chương trình đào tạo cho các sinh viên luật và luật sư. Điều này có thể thực hiện bằng cách đưa ra những tiêu chuẩn chung cho việc xét tuyển đầu vào cũng như đầu ra cho các học viên pháp lý, là điều kiện bắt buộc để có thể hành nghề tại bất kỳ quốc gia nào trong khu vực ASEAN. Mặt khác, các thành viên ASEAN cũng nên xây dựng một khối pháp lý chung nhằm mục đích hài hòa hóa pháp luật của các nước thành viên, có một chương trình nghị sự chung, tạo điều kiện cho hợp tác đầu tư trong khu vực nội khối ASEAN. Cuối cùng, các thành viên cần xây dựng một mạng lưới để trao đổi kiến thức pháp lý, hiểu biết lẫn nhau về tri thức tổng hợp trong lĩnh vực pháp lý của ASEAN.

Thứ hai, đối với đội ngũ luật sư và tư vấn pháp lý của Việt Nam hiện nay, có thể thấy, cùng với quá trình hội nhập, nhu cầu về dịch vụ pháp lý ngày càng tăng về số lượng đồng thời cũng đặt ra yêu cầu cao hơn về chất lượng. Hội nhập kinh tế quốc tế đồng nghĩa với sự gia tăng về số lượng và mức độ phức tạp trong các giao dịch của doanh nghiệp hoạt động tại Việt Nam, cũng như doanh nghiệp Việt Nam hoạt động tại nước ngoài. Điều này đòi hỏi đội ngũ luật sư ngoài kỹ năng chuyên môn còn phải trao dồi và học tập kỹ năng ngoại ngữ. Trong giao dịch quốc tế, nhờ sự “cọc xát” với các đồng nghiệp nước ngoài, tính hội nhập trong hoạt động hành nghề luật sư cũng được thể hiện rõ nét. Trong khi một số tổ chức luật sư nước ngoài đang hành nghề “nội địa hóa” ở Việt Nam bằng việc đưa các luật sư Việt Nam vào một số vị trí chủ chốt, mở rộng thị trường ở Việt Nam thì một số tổ chức luật sư trong nước đã bắt đầu có xu hướng “quốc tế hóa” bằng cách phát triển khách hàng nước ngoài, phát triển thị trường ra ngoài nước và tuyển dụng luật sư nước ngoài¹⁵. Trong ba tiêu chí cơ bản để xác định luật sư hội nhập kinh tế (chuyên môn, ngoại ngữ và tin học) thì tính đến nay, hầu hết các luật sư nước ta đang hạn chế về trình độ ngoại ngữ và tính chuyên môn hóa trong lĩnh vực thương

---

¹⁵ Lê Minh Đức (2016), “Luật sư Việt Nam với TPP trong hội nhập quốc tế”, *Tạp chí Luật sư Việt Nam*, Liên đoàn Luật sư Việt Nam, xem tại <http://liendoanluatsu.org.vn/web/luat-su-viet-nam-voi-tpp-trong-hoi-nhap-quoc-te-732.html>

mai quốc tế. Khảo sát của Bộ Tư pháp năm 2008 cho thấy, mặc dù số lượng, chất lượng luật sư đã được nâng cao nhưng số lượng luật sư đáp ứng được đầy đủ tiêu chí của luật sư hội nhập kinh tế quốc tế còn rất hạn chế¹⁶. Thực tiễn thời gian qua đã bộc lộ rõ hạn chế này khi đối với phần lớn các vụ tranh chấp thương mại quốc tế, các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp Việt Nam đều không thể trông chờ vào dịch vụ pháp lý của luật sư trong nước, mà đều phải thuê luật sư nước ngoài làm đại diện, tư vấn và bảo vệ quyền lợi hợp pháp của mình.

Chính sách phát triển nghề luật sư cũng là một giải pháp được nhiều người đánh giá là then chốt cho việc xây dựng đội ngũ luật sư thời kỳ hội nhập ở Việt Nam. Trên thế giới có không ít kinh nghiệm về vấn đề này, trong đó cách làm của Malaysia là một ví dụ rất phù hợp với thực tiễn Việt Nam. Một thời gian dài, các luật sư người Hoa chiếm lĩnh thị trường dịch vụ pháp lý ở Malaysia, các luật sư Malaysia chỉ làm thuê hoặc thực hiện các công việc có giá trị gia tăng không cao. Với quyết tâm phát triển nghề luật sư của nước mình, Chính phủ Malaysia đã ban hành nhiều quy định nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho sự phát triển của các công ty luật do các luật sư Malaysia thành lập như giao cho họ thực hiện những giao dịch lớn, làm việc với các luật sư nước ngoài nhằm học hỏi và tích lũy kinh nghiệm... Nhờ đó, nghề luật sư và đội ngũ luật sư Malaysia đã phát triển mạnh mẽ, chiếm lĩnh được thị phần dịch vụ pháp lý trong nước và mở rộng ra nước ngoài.

Kết luận

Tự do hóa thị trường dịch vụ pháp lý ASEAN không phải là quá trình đơn giản, có thể thực hiện trong khoảng thời gian ngắn. Việt Nam nói riêng và các thành viên trong AEC nói chung cần phải có một sự thay đổi trong tư duy và thực hiện sự tự do hóa này bằng cách tiếp cận vào mạng lưới luật sư quốc tế, liên kết chiến lược với các công ty nước ngoài. Chúng ta không nên đánh mất những cơ hội và lợi ích tiềm năng sẵn có từ các thị trường tự do hoá mới. Tuy nhiên, chúng ta cũng không nên thực hiện quá trình tự do hóa này mà không có một chiến lược hay kế hoạch hành động cụ thể và hợp lý.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Lê Minh Đức (2016), “Luật sư Việt Nam với TPP trong hội nhập quốc tế”, *Tạp chí Luật sư Việt Nam*, Liên đoàn Luật sư Việt Nam, xem tại <http://liendoanluatsu.org.vn/web/luat-su-vietnam-voi-tpp-trong-hoi-nhap-quoc-te-732.html>, truy cập lần cuối 01/12/2016.

---

¹⁶ Bộ Tư pháp (2009), *Dịch vụ pháp lý của luật sư trước nhu cầu của hội nhập: Nhiều lỗ hổng lớn cần khóa lấp*, xem tại: <http://moj.gov.vn/UserControls/News/pFormPrint.aspx?UrlListProcess=/qt/tintuc/Lists/ThongTinKhac&ListId=4c6dbf3e-0473-40ca-94e4-339ee75540ef&SiteId=b11f9e79-d495-439f-98e6-4bd81e36adc9&ItemID=1102&SiteRootID=b71e67e4-9250-47a7-96d6-64e9cb69ccf3>

2. Phạm Hải (2016), “*TPP - Thách thức thị trường dịch vụ pháp lý Việt Nam*”, xem tại <http://www.docluat.vn/tin-hay/ve-luat-su/tpp---thach-thuc-thi-truong-dich-vu-phap-ly-viet-nam> Truy cập lần cuối 03/12/2016.
3. Trần Tố Hào (2016), “*Các Thỏa thuận thừa nhận lẫn nhau (MRAs) trong Cộng đồng Kinh tế ASEAN (AEC)*”, *Tạp chí Lao Động Năm Châu*, Công đoàn Việt Nam, xem tại [http://congdoan.vn/tin-tuc/lao-dong-nam-chau-507/cac-thoa-thuan-thua-nhan-lan-nhau-\(mras\)-trong-cong-dong-kinh-te-asean-\(aec\)-125894.tld](http://congdoan.vn/tin-tuc/lao-dong-nam-chau-507/cac-thoa-thuan-thua-nhan-lan-nhau-(mras)-trong-cong-dong-kinh-te-asean-(aec)-125894.tld), Lần cuối truy cập 20/11/2016.
4. VCCI (2016), “*Hiệp định khung ASEAN về dịch vụ: Thúc đẩy hợp tác, nâng cao khả năng cạnh tranh*”, xem tại <http://www.trungtamwto.vn/aec/hiiep-dinh-khung-asean-ve-dich-vu-thuc-day-hop-tac-nang-cao-kha-nang-canhh-tranh>, Lần cuối truy cập 01/12/2016.
5. Alex Newman (2012), “*White & Case Eyes Ireland and Poland for Legal Support Centre*”, LEGALWEEK, <http://www.legalweek.com/legal-week/news/2221736/white-case-eyes-ireland-and-poland-for-legal-support-centre>, truy cập 30/11/2016.
6. Annex III: Legal Services – Specific Commitments, in *Legal Services: Background Note by the Secretariat*, *supravnote*, at 29-30. See also Grosso, *supra* note 1, at 14-15.
7. ASEAN Economic Community Blueprint-Declaration on the ASEAN Economic Community Blueprint (2007), Xem tại <http://asean.org/wp-content/uploads/archive/5187-10.pdf> truy cập 10/2016.
8. Declaration on AEC Blueprint, *supra* note 3, T 21, [http://noip.gov.vn/noip/resource.nsf/vwSelectimageResourceUrl/E3BFD8BBO34B9F8B4725767200244oDC/\\$FILE/ASEAN%20Economic%20Blue%20Print%20Nov.%202007.pdf](http://noip.gov.vn/noip/resource.nsf/vwSelectimageResourceUrl/E3BFD8BBO34B9F8B4725767200244oDC/$FILE/ASEAN%20Economic%20Blue%20Print%20Nov.%202007.pdf). truy cập 11/2016.
9. The Lawyer (2013), “*Hogan Lovells Advises Vietnam Airlines on ECA Financing*”, xem tại <https://www.thelawyer.com/issues/online-february-2013/hogan-lovells-advises-vietnam-airlines-on-eca-financing/> truy cập 11/2016.